

634 23 11
Biblia Regele Carol II = 398
55)

La 10 Noiembrie 1688 iese de sub tipar din marea tipografie a Mitropoliei din Bucuresti, Biblia lui Serban Cantacuzino pe care o dăruie neamului românesc. Biblia aceasta tradusa de frati grecenii a avut in vedere textul grecesc al celor 70 tradus in veacul III înainte de Christos din limba ebraica si cunoscut cu numele de Septuaginta.

Numărul exemplarelor tipărite a fost foarte mic si cred că n'a trecut de cinci sute. - Biblia pe acea vreme n'a fost o carte care trebuia să se răspândească în popor, ci ea se citea mai ales în Mănăstiri si de oameni cu știință de carte: mitropoliti, episcopi, preoti si boeri.

Nevoia unui text mai limpede si a unei limbi mai înțelese a îndemnat pe Samuel Blain să porceadă la o îndreptare fundamentală a textului după cum însus scrie în prefata Bibliei tipărite la 1795 la Blaj si pe nedrept atribuită episcopului Bob: „Scriptura sfântă, spune Blain, care cu cuvântul elinesc si Biblia se zice, de pre limba elinească din izvodul celor 70 de descăli românește tălmăcită la anul 1688, în Bucuresti s'au tipărit, dar în foarte întunecată si încurcată așezare si întocmire a graului românesc si mult osbit de vorba cea de acum obisnuită si mai ales de graul si de stilul cel din cărțile bisericesti care în toate bisericile românești se ceteșc si pentru aceea pretutindenea tuturor si de toti iaste cunoscut; cât acea tălmăcire acei Biblie mai pre multe locuri neplăcută auzitorilor iaste si foarte cu anevorie de înteles, ba pre alte locuri fără de înteles iaste care luera cu mare pagubă sufletescă era neamului. Afară de aceste acde veachi Biblie atât s'au imputinat, cât foarte rare să nu zic bun credincios creștin, ci prest iaste carele să află si nici cu foarte mare pret ... si osteneală. nu să află ca să si învată cum-

2-

păra nestine ... Dară mai vârtos poșiu să zic că mai ales Testa-
mentul cel Vechiu, mai mult de nou de pre cel elinere al celor 70
de dascăli l-am tălmăcit.»

Tălmăcirea lui, cu toate acestea a lăsat foarte multe locuri
tot fără inteles și tot cu stil incurcat.

Mai târziu la 1854, Filotei Episcopul Buzăului tipărește Biblia
de la Blaj cu oarecare îndreptări. Acelas lucru l-a făcut și Mitro-
politul Transilvaniei Andrei Saguna în editia de la 1858. Tot de
pe Biblia de la Blaj s'a tipărit cea de la Sanetpeterburg la 1819,
precum și Biblia sinodală de la 1914. Deci toate Bibliile tipărite
de la 1688 încoace au avut la bază Biblia lui Gerban Cantacuzino.

O singură traducere care n'a reușit a fost aceea a lui Ioan Eliade
Rădulescu care la 1858 tipărește la Paris primul volum din Vechiul
Testament: Geneza, Iesrea, Leviticul, Numerii, Deuteronomul, Iosua,
Iudecători, kut precum și două capitole din Cartea I a Regilor.

Yolul acesta între 1688-1938 nu mai putea rămâi. Revizuirile
și munca de suprapătă trebuie înlocuită cu una de competență și
profunzime.

Nevoia unei noi traduceri făcută cu mai multă știință am vă-
zut că s'a simțit îndată după 1688. Greutatea cea mare a fost la
traducerea Vechiului Testament care față de Noul Testament e de patru
ori mai mare. Textul grecesc al Septuagintei era și el incurcat
în foarte multe locuri, mai ales în cărțile poetice și profetice și
chiar în cele necanonice. Traducătorii și revizuirii de mai târ-
ziu și-au închipuit că pentru traducerea Bibliei este destul cunoaste-
rea limbii grecești, fără vre-o altă pregătire. Așa era pe vremea
lor. — În ultimul timp studiile biblice au făcut un mare și ne-
bănuț progres prin studiul aprofundat al Bibliei în lumina filo-
logiei comparate semitice, a arheologiei biblice și orientale, a isto-
rii orientale și mai cu seamă a descoperirilor făcute în urma
săpăturilor din: Palestina, Egipt, Asiria și Babilonia.

- 3 -

În secolul al XIX începe și studiul limbii ebraice în care s'a scris Vechiul Testament și zice-se și Evanghelia Sfântului Evanghelist Matei. Limba ebraică este o limbă semită sintetică și cu mari asemănări lexicografice, gramaticale și sintactice cu celelalte limbi semitice: cu araba care și azi e limbă vie; cu asiriana, cu babiloniană, cu siriaca și cu arameana care nu se mai vorbește.

Deci fiind studiată numai în cadrul lor și ținând seama și de araba vulgară - limba beduinilor - cu care ebraica V. Testament are o foarte mare afinitate, numai așa poate fi măturată și lămurită.

Săpăturile despre care am amintit făcute de oameni de știință ai Franței, Angliei, Germaniei și Statelor-Unite au contribuit la limpezirea multor probleme din V. Testament care până acum erau socotite încurcate și de domeniul fantaziei. Munca lor a precizat mediul în care s'a scris Biblie și în care cuvântul lui Dumnezeu s'a descoperit omenirii. Toate aceste mijloace de lucru au lipsit traducătorilor și vechilor revizitori ai Bibliei și numai așa se explică de ce lucrul lor a fost mereu nedesăvârșit și s'a simțit tot mai mult nevoia unei noi traduceri care să țină seamă de toate descoperirile și studiile de până acum.

Pentru Noul Testament lucrul se prezintă desigur în mic însă aproape la fel. Limba Noului Testament desigur grecească este scrisă de apostoli evrei care vorbeau și cugetau evrește cu întorsătura frazei în nenumărate locuri după sintaxa ebraică. În urma studiilor de până acum s'a ajuns la principiul că: la traducerea Noului Testament trebuie să se țină seamă ca și pentru cărțile necanonice din V. Testament scrise în grecește, de substratul ebraic pe care îl găsim în întrebuințarea cuvintelor și în construcția frazei.

Și dacă până acum Biblie a fost tradusă după traducerea celor 70, din care pricină s'a numit și Septuaginta, de acum

încolo trebuia tradusă și după textul ebraic pentru cea mai mare parte din V. Testament, rămânând după textul grecesc, cărțile necanonice ale V. Testament și Noul Testament. Și iată de ce!

Se știe că în secolul al 16^{lea} apare protestantismul. Cărturarilor protestanți încep studiul Bibliei de pe textul ebraic și cel dintr-ai care a și tradus-o a fost Luther. De atunci și până azi în universitățile din toată lumea, la protestanți, la catolici, cât și la ortodocși studiul Bibliei se face pentru V. Testament de pe textul ebraic ce fiind textul original după care s'a făcut traducerea celor 40 și deci originalul este mai înțeles, mai limpede de cât o traducere. Și dacă mai adăugăm și faptul că aproape toate sectele care misiună în sânul ortodoxiei sunt de origine protestantă, este de la sine înțeles că apărarea credinții să se facă tot cu o Biblie tradusă din original și superioară în toate privințele.

Venise însă și vremea ca noua traducere să se poată face.

M: Sa Regele Carol II^{lea} încă de pe când era principe moștenitor dăduse în grijă colaboratorului meu de astăzi, scriitorul Gala Galaction, să traducă Noul Testament pe care l-a și tradus. Vremea a făcut ce să fie tipărit de Institutul Biblic al Patriarhiei Române. În 1926 se petrece un fapt nou: Ministerul Instrucțiunii Publice profesorul Ioan Petrovici înființează pe lângă Universitatea din Iași Facultatea de Teologie cu sediul în Chisinau și mi se încredințează catedra de: „Limba Ebraică și Exegeza V. Testament”, mai târziu transformată în: „Limbi orientale și Exegeza V. Testament”. Dar lui Gala Galaction i se încredințează catedra de „Exegeza Noului Testament”. Aceste a fost prilejul întâlnirii noastre, care urmăream același lucru: traducerea Bibliei. Și aici am și pus-o la cele. Venisem după un îndelungat studiu în specialitate din Franța, pregătit pentru această mare lucrare. Și din 1928, am lucrat la traducerea

Bibliei, cu nădejdea că într-o zi Biserica și neamul românesc vor avea o Biblie care să corespundă vremii, nevoilor noastre culturale și bisericești. — Și se poate spune fără exagerare că dacă nu se întemeia Facultatea de Teologie din Chișinău, care ne-a dat posibilitatea să ne valorificăm studiile și să ni le împroprietărim mereu, traducerea Bibliei ar fi fost cu neputință.

x

x x

În anul 1934 se petrece un fapt de importanță covârșitoare: înalte inițiativă a M. Sale Regelui Carol II^{lea} pentru traducerea Bibliei. În 1935 am început cu gela galaction traducerea Bibliei punând la contribuție Noul Testament tipărit în 1927 și Psaltirea din 1930, precum și unele traduceri în manuscris.

La 10 Noembrie 1938, adică la 250 de ani după tipărirea Bibliei lui Șerban Cantacuzino, sese la lumină Biblia Regelui Carol II^{lea}, sub îngrijirea și în deaproape privegherea Directorului Fundației pentru Literatură și Artă Regele Carol I^{lea}, profesorul Alexandru Rosetti. — Este locul să pomenim aici și ajutorul în cărți pe care ni l-a dat Fundația Carol I, care prin Directorul ei, profesorul Tzigara-Samurcas, a cumpărat pentru traducerea Bibliei lucrări de mare importanță: Biblia Poliglota tipărită la Londra precum și diferite colecțiuni de comentarii din cele mai bune.

Principiile care ne-au călăuzit în noua traducere — deoarece Biblia Regelui Carol II^{lea} este o traducere nouă — sunt:

a) Din punct de vedere tehnic: exactitatea textului. De aceea am folosit mai cu seamă pentru N. Testament toate rezultatele pe care știința biblică ni le-a pus la îndemână până azi: filologie, arheologie biblică și orientală, istorie orientală, descoperirile din: Palestina, Siria, Babilonia și Egipt, comentarii și note lexicografice, cu un cuvânt tot ceea ce contribuia

ca să facem o traducere care să reprezinte pe cât e posibil ultimul cuvânt al științei, căci mai presus de învelisul literar, când e vorba de Biblie se cere exactitatea textului. Și dacă într-o carte de literatură se poate trece peste acest principiu și lăsăm pe cititor de multe ori la o apreciere personală și aproximativă, el - principul - nu poate fi călcat când e vorba de Biblie care cuprinde adevăruri veșnice ale credinței.

b) Din punct de vedere lingvistic: o limbă cât se poate de literară, ținând seama și de exactitatea textului. Tată de vechile traduceri, Biblia Regelui Carol I^{lea} are un vocabular considerabil mărit prin studiul îndelungat al cronicarilor, a limbii cărților bisericesti și al literaturii. - Și când textul a cerut și n'am găsit ceea ce ne trebuia, am mers la limba vie, la tezaurul nesfârșit al limbii românești și am scos de acolo cuvintele trebuitoare și le-am așezat în noua noastră traducere.

Am lăsat laoparte arhaismele și cuvintele care nu se întrebuințează, fiind încredințați că limba românească, după cum s'a dezvoltat până acum, se va mai dezvolta și de aci încolo, de aceea am făcut traducerea în limba de azi. Și după cum traducătorii lui Șerban Bantacuzino n'au tradus în limba arhaică a lui Coresi și nici Samuel Blănuș nu s'a mulțumit cu limba din vremea lui Șerban Bantacuzino, era firesc ca și noi să nu ne lăsăm ispitiți de o limbă arhaică sau bogată în arhaisme pe care nimeni nu le-ar mai putea înțelege.

Și cu acest prilej fie-ne îngăduiți să spunem că limba în dezvoltarea ei este ca marea care aruncă la țărâm tot ceea ce este mort și de prisos. Limba în decursul vremii a scos cuvintele netrebuitoare și moarte. Unele studiază evoluția limbii în traducerea Bibliei rămâne usnit de prefacerea limbii românești ca vocabular și construcție.

c) Din punct de vedere practic: am pus la îndemână

profesorilor, literatilor, profesorilor de religie, preștilor și studentilor și întregului neam românesc o traducere care să poată fi întrebuințată la studiu, la predarea religiei în școli, la combaterea sectelor prin scoaterea de dovezi dintr-o Biblie fără tendinți confesionale, ci așa cum textul ei, în părțile dogmatice a fost tâlcuit de sfinții părinți și mari dascăli ai Bisericii, adică de Biserica însăși, de la început și până azi.

Am făcut traducerea noastră după cele mai bune edițiuni critice: Pentru V. Testament partea ebraică: Rudolf Kittel, Biblia hebraica (Biblia ebraică), Stuttgart 1937, care s'a tipărit treptat-treptat, așa că în timpul traducerii am avut-o la îndemână. Pentru V. Testament partea grecească, adică pentru cărțile necanonice: Alfred Rahlfs, Septuaginta, Stuttgart, 1935. Pentru Noul Testament: Augustinus Herr, Novum Testamentum graece et latine (Noul Testament grecesc și latinesc), Roma 1935.

M. La Regele Carol II, fără a cărei înaltă inițiativă nu s'ar fi făcut traducerea Bibliei, face un mare și nepretuit dar poporului și neamului românesc: este întâia dată când Biblie din înaltă inițiativă regală este răspândită în țara cultă și în popor. În afară de profesorii de specialitate, intelectualii nu se îndelătnează până acum cu citirea Bibliei și s'ar putea spune întocmai ca pe vremea lui Samuel Blain că nici la prești nu se găsea. Dacă se socoteste și prețul ridicat al unor ediții, este de la sine înțeles că răspândirea Bibliei era din ce în ce mai grea atât la intelectuali cât și în popor.

Biblia regală se răspândește la prețul de 120 lei și cu redu-

cere pentru școli și instituțiuni. Și după cum și celelalte cărți ale Fundațiilor regale sunt un dar regal, tot așa e și Biblia: dar regal de zidire sufletescă.

Cu acest dar M. Sa Regele Carol II^{lea} ajunge în ochii noștri în înțelesul mai larg al cuvântului Marele Catehet și îndrumător al neamului pentru citirea Bibliei, curățarea și apărarea credinței.

Și după cum numele domnitorului muntean Șerban Cantacuzino Basarab a trecut peste veacuri și meritul lui va fi și mai mare cu cât va trece vremea, tot așa peste veacuri și veacuri profesorii vor pomeni în universități și în școli preștii în predici și în biserici numele Regelui Culturii, poporul și neamul întreg, intelectuali și țărani vor citi: Biblia Regelui Carol II^{lea}

F. V. Radu

București, 15. II. 1939.